

KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILARDA ART TERAPIYA ORQALI TASAVVUR VA IJODKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Muxamedova Muhayyo Karimovna

Buxoro Davlat Universiteti magistranti

Nazarov Akmal Mardonovich

Ilmiy rahbar:

Buxoro Davlat Universiteti Psixologiya kafedrası dotsenti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada kichik maktab yosh davri va yoshga doir psixologik xususiyatlar, kichik maktab yoshi shaxslararo munosabatlarida artterapiyani qo'llash ko'rsatib o'tilgan.*

Kalit so'zlar: *shaxs, kichik maktab yoshi terapiya, emotsiya, ijtimoiy empatiya, muloqot.*

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ВООБРАЖЕНИЯ И ТВОРЧЕСТВА С ПОМОЩЬЮ АРТ- ТЕРАПИИ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Аннотация: *В данной статье показаны применение арт-терапии в период младшего школьного возраста и возрастные психологические особенности, межличностные отношения младшего школьного возраста.*

Ключевые слова: *личность, терапия младшего школьного возраста, эмоция, социальная эмпатия, общение.*

SPECIFIC CHARACTERISTICS OF IMAGINATION AND CREATIVITY DEVELOPMENT THROUGH ART THERAPY IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Abstract: *In this article, the use of art therapy in the period of elementary school age and age-related psychological characteristics, interpersonal relationships of elementary school age is shown.*

Key words: *personality, primary school age therapy, emotion, social empathy, communication.*

KIRISH

Art-terapiya - bu bilimlarning turli sohalarini - psixologiya, tibbiyot, pedagogika, madaniyatshunoslik va boshqalarni birlashtirgan fanlararo yondashuv, badiiy amaliyotga asoslanadi, chunki artterapiya mashg'ulotlari davomida mijozlar vizual faoliyat bilan shug'ullanadilar. Art-terapiya so'zi birinchi marta 40-yillarda ishlatilgan. ingliz tilida so'zlashadigan mamlakatlarda M. Naumburg (Naumburg, 1947, 1966) va A. Xill (Hill, 1945) kabi mualliflar tomonidan mijozlarning hissiy, ruhiy va jismoniy psixologik "hamrohligi"

bo'lgan klinik amaliyot shakllarini belgilash. nogironlik ularni davolash va reabilitatsiya qilish maqsadida tasviriy san'atda o'qish jarayonida amalga oshirildi.

Ba'zan rus tilidagi nashrlarda artterapiyani asossiz ravishda "ekspresiv san'at psixoterapiyasi" yoki "san'at bilan psixoterapiya" (ekspresif san'at terapiyalari) bilan aralashtirib, uni terapevtik maqsadga erishish uchun ijodiy o'zini namoyon qilishning turli shakllaridan foydalanish bilan bog'lashadi, tuzatuvchi va rivojlanish effektlari (Ametova, 2003a, b; Grishina, 2004; Medvedeva, Levchenko, Komissarova, Dobrovolskaya, 2001). Biroq, art terapiya kontseptsiyasidan foydalanadigan aksariyat rus mualliflari xalqaro adabiyotda qabul qilingan ta'rifga rioya qilishadi va uni psixoterapevtik kontekstda bemorlarning vizual, plastik o'zini namoyon qilish vositalaridan foydalanishga asoslangan psixoterapevtik amaliyot shakllaridan biri deb hisoblashadi. Munosabatlar.

"Art terapiya" atamasi ingliz tilidan kelganligi sababli, uning mazmunini aniqlashtirish uchun ingliz tilida so'zlashadigan mamlakatlarda mavjud bo'lgan adabiy manbalarga murojaat qilish tavsiya etiladi.

MATERIAL VA METOD

«Art-terapevtlar mijoz uchun ofis yoki studiya bo'lishi mumkin bo'lgan xavfsiz muhitni yaratadilar. Materiallar - bo'yoqlar, loy va boshqalar bilan ta'minlaydi. Mijozlar o'zlariga berilgan materiallardan xohlaganicha foydalanishlari mumkin, badiiy terapevt huzurida vizual ishlarda o'zlarining fikrlari va his-tuyg'ularini ifoda etish uchun harakat qilishadi ... Art-terapevt mijozni vizual materiallar va mahsulotlar bilan o'zaro munosabatda bo'lishga undaydi. art terapiya jarayoni - bu dialog shakllaridan biri "

Artterapiyaning biroz batafsilroq ta'rifini Buyuk Britaniyaning Art Therapists Assotsiatsiyasining "Rassom va badiiy terapevt: kasalxonalar, maxsus maktablar va ijtimoiy sohalardagi rollari haqida qisqacha munozara" da topish mumkin.

«Art terapiya vizual obrazlarni yaratish bilan bog'liq va bu jarayon badiiy asar muallifi (bemor), badiiy asarning o'zi va psixoterapevt o'rtasidagi o'zaro aloqalarni o'z ichiga oladi. Art-terapiya, boshqa har qanday psixoterapiya turi kabi, ongsiz ruhiy materialni anglashga qaratilgan - badiiy ramzlar va metaforalarning boyligi bunga yordam beradi. Art-terapevtlar vizual ijod jarayonining o'ziga xos xususiyatlarini chuqur anglaydilar, og'zaki bo'lmagan, ramziy muloqotda professional ko'nikmalarga ega va kuchli his-tuyg'ularni ifoda etish uchun bemor uchun yetarli darajada himoyalanganligini his qiladigan ish muhitini yaratishga intilishadi. Estetik standartlar art terapiya sharoitida juda muhim emas. Art-terapevtik o'zaro ta'sirning asosi ongsiz ruhiy materialni vizual faoliyat orqali ifodalash va kondansatsiya qilishdir "

"Art terapiya - bu bemor (mijoz) tomonidan turli xil vizual materiallardan foydalanish va vizual obrazlarni yaratish, vizual ijod jarayoni va u yaratadigan ijodiy faoliyat mahsulotlariga bemorning (mijozning) reaktsiyalari bilan bog'liq bo'lgan terapevtik yo'nalish; uning aqliy rivojlanish xususiyatlari, qobiliyatlari, shaxsiy xususiyatlari, qiziqishlari, muammolari va ziddiyatlarini aks ettiradi "

Art terapiya ta'limi dasturi rahbari, London universiteti professori va Buyuk Britaniya badiiy terapevtlar uyushmasining faxriy prezidenti D. Uollerning so'zlariga ko'ra, art terapiya vizual tasvirlarni yaratish va idrok etishning muhim jihati ekanligiga asoslanadi. Insonning bilim faoliyati; mutaxassisning huzurida vizual ijodkorlik mijozga "bu erda va hozirda" ongli va ongsiz his-tuyg'ular va ehtiyojlarni, shu jumladan so'zlar yordamida ifoda etish juda qiyin bo'lgan sharoitda, ham erta, ham dolzarbligini amalga oshirish va ifoda etishga imkon beradi. ; va nihoyat, vizual tasvir terapevt va mijoz o'rtasidagi aloqa vositasidir (Waller, 1993).

Art-terapiya - bu badiiy psixoterapiyaning o'ziga xos turi bo'lib, u drama terapiyasi, musiqiy terapiya va raqs harakati terapiyasini ham o'z ichiga oladi. Ba'zi mamlakatlarda art-terapiya va badiiy psixoterapiyaning boshqa sohalari endi nafaqat mustaqil psixoterapevtik usullar, balki kasb sifatida ham tan olingan.

Butun dunyoda integratsiya jarayonlarining o'sishi va professional aloqalarning faollashishini hisobga olgan holda, mamlakatimizda artterapiya rivojlanishini mahalliy mutaxassislar tomonidan artterapiya faoliyatining asosiy printsiplari va mazmunini aniq tushunmasdan tasavvur qilish qiyin. uning umumiy qabul qilingan ta'rifiga mos keladi. Bunday ta'riflar san'atning turli yo'nalishlari bo'yicha mutaxassislar uchun o'quv dasturlarini ishlab chiqadigan o'ttizdan ortiq Evropa universitetlarini birlashtirgan Art Therapy Education Evropa konsortsiumi (qisqartmasi EKATO) (ECArTE, 1999, 2002, 2005) ma'lumot materiallarida keltirilgan. psixoterapiya. EKATO hujjatlarida artterapiyaning badiiy psixoterapiyaning boshqa yo'nalishlari tizimidagi o'zni ko'rsatilgan. Ushbu tashkilotning axborotnomasida (ECArTE, 1999) aytilganidek, uning faoliyatining asosiy vazifalaridan biri barcha EKATO mamlakatlarida artoterapiya ta'limi va kasbiy amaliyoti uchun umumiy standartlarni joriy etishdir. Axborot byulletenlari (ECArTE, 1999, 2005) bilan tanishayotganda shuni ta'kidlash kerakki, turli mamlakatlarda artterapiya faoliyatini tushunishda ma'lum farqlarga qaramay, mahalliy madaniyat va an'analarning o'ziga xosligi tufayli EKATO ishtirokchilari uning asosiy mazmuni bo'yicha kelishib oldilar . Shunday qilib, ularning barchasi mijozning art-terapiyadagi vizual faoliyati o'zi uchun psixologik xavfsiz muhit yaratadigan, o'z ijodiy fikrini bildirishga yordam beradigan, shuningdek, o'z tajribasini tartibga soladigan va amalga oshiradigan mutaxassis (art-terapevt) huzurida sodir bo'lishini tan olishadi. Art terapiyasida terapevtik va tuzatuvchi ta'sirning eng muhim omillari vizual faoliyat, psixoterapevtik aloqalar va mijoz va mutaxassis (art terapevt) bilan aloqalardir.

NATIJARLAR

Art terapiyadagi zamonaviy chora va yo'nalishlarida o'zining eng yorqin nomoyon qila olgani bu origami. Yaponiya an'anaviy san'atida origamiyelimsiz va qaychisiz (kesish asbobisiz) qog'ozlarga shakl berishdir. Origamini qo'llaniladigan sohalar:

- Psixologiya (art terapiyada)
- Arxitektura;
- Matematika;

- Texnik dizayn
- Pedagogikada;
- Tibbiyotda;
- Festivallarda

Origami orqali bartaraf etiladigan muammolar: Hozirgi kunda art terapiyada davolash va qayta tiklash ishlarida ko'pgina yo'nalishdagi vrachlar uchun muvaffiyatli choralardan biri sifatida qo'llanilmoqda. Origamini quyidagi kasalliklarga da'vo sifatida qo'llanilmoqda:

- Eshitish qobiliyati zaif;
- Ko'rish qobiliyati zaif;
- Nogironlar uchun;
- Soqovlar uchun;
- Onkologik kasalliklar;
- Giyohvandlik;
- Aroqxo'rlar uchun;

- Maxbuslarni qayta tiklashda. Art terapiya treninglari hozirgi kunda ko'p sohalarga tarqalib ketmoqda, ayniqsa bemor va klinik kasalliklar origami treninglarida har-xil gullar va shakllar yasash orqali ularning emotsional holati yaxshilangani kuzatilgan.

Origami treninglari orqali quyidagi natijalarga erishish mumkin.

- bemorlarni hayot samarisini yaxshilashda;
- his-hayajonga berilmaslik;
- asabiylashishni kamaytirishda;
- og'riq va g'am - qayg'uni unitishda;
- o'zini qadrlashda;
- do'stona munosabatda bo'lishni;
- kollektivda bir birini qo'llashda;

Origami bilan shug'ullana turib bemor qiziqarli harakatlar ishtirokchisiga aylanadi. Qog'ozlar ajoyib shaklga ega bo'ladi. Bu jarayon ajoyib manzarani eslatadi. Bu kichik nomoyish ijobiy xursandchilikni paydo qiladi. Origamilar quyidagi psixoterapevtik xususiyatlarga egadirlar:

- o'ng miya yarimshari faolligini oshiradi va ikkala yarimshar ish faoliyatini tenglashtiradi;
- bir butun intilekt darajasini oshiradi;
- ijodiy fikrlashni faollashtiradi;
- yuqori darajadagi psixoemotsional holatni oshiradi va barqarorlashtiradi;
- avfsirashni pasaytiradi va og'ir holatlarga oson moslashishga yordam beradi;
- qo'l harakati faolligini yaxshilaydi, barmoqlar motorikasini rivojlantiradi;
- xotira va ko'z o'lchamini yaxshilaydi;

MUHOKAMA

Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning rivojlanishidagi eng muhim vazifalardan biri bu tengdoshlar guruhi bilan ijtimoiy o'zaro ta'sir ko'nikmalarini egallash va do'stlarni orttira

olish hisoblanadi. Yangi ijtimoiy vaziyat va yangi xulq-atvor qoidalari shunga olib keladiki, o'qishning birinchi yilida bolalarning konformlik darajasi ortadi. Bu esa yangi guruhga kirishning qonuniyatli natijasi hisoblanadi. Tengdoshlar bilan muloqot qilish mazkur yoshda muhim rol o'ynaydi. U nafaqat o'z-o'ziga bo'lgan adekvat bahoni beradi, balki bolalarga yangi sharoitlarga ijtimoiylashuviga yordam beradi hamda ularnin go'qishini rag'batlantiradi. Art-terapiya nazariyalari chuqur psixologik materialga nisbatan og'riqsiz kirishga imkon beradi, ongsiz tajribalarni rivojlantirishni rag'batlantiradi, qo'shimcha xavfsizlikni ta'minlaydi va o'zgarishlarga qarshilikni kamaytiradi. Art terapiya – psixokorreksiya usuli. Bu allaqachon bir necha marta yaxshi natijalar ko'rsatgan metod. Muomala jarayonida san'atning deyarli barcha turlari insonning ruhiy-emotsional holatini yaxshilaydi. Bemorning ichki muammolariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, qo'rquvlarini, xohish-istaklarini va maqsadlarini anglashni, ularni mavjud bo'lgan ijodiy yo'llar orqali ifodalashni o'rgatadi. Art-terapiya va rassomchilik ko'pincha bir-birini to'ldiradi. Bemor o'z asarlarida «ochiladi». Bu shifo jarayonining boshlanishi. Ustoz ko'pincha tegishli tayyorgarlikdan o'tgan rassom, psixolog yoki psixoterapevt bo'ladi. Art terapiya – kattalar va bolalarda qog'ozda har qanday: g'azab va quvonch, g'azab va sevgi histuyg'ularini ifoda qilish imkonini beradi. Insonning badiiy qobiliyati bor yoki yo'qligi muhim emas. Art terapiyaning quyidagi usullari mavjud:

- rasm terapiya
- dramaterapiya
- biblioterapiya
- musiqaterapiya
- raqsterapiya
- kinoterapiya
- qo'g'irchoq terapiya.
- origami
- maskoterapiya
- videoterapiya

Hozirgi kunda art terapiya rasm chizish treninglari amaliyotida ko'p qo'llaniladi. Art terapiya san'at bo'lgani uchun ham treninglarda musiqa bilan davolash, raqs orqali, she'rlar, fotografiya, sahnada rol o'ynash ham eng samarali usullardan hisoblanadi. Art terapiya bolalarda maktabchaga yosh davrda (3-7 yoshlar) va kichik maktab yoshida (7-11 yoshlar) qo'llanilish mufaqqiyatli va samarali hisoblanadi. Bolalar bilan individual va guruh tarzda shug'ullanish mumkin. Psixologga murojaat qilgan ota onalar, bolalaridan shikoyat qilishganda, bolalar bilan psixolog suhbatini unchalik samarali bo'lmasligi mumkin. Lekin art terapevtga murojaat qilinsa bolalar rasm chizish orqali tinchlanishi, xarakterdagi zo'riqliklarni bartaraf etishi mumkin. Artterapiyada quyidagi talablar mavjud:

- Art terapevtga murojaat qilgan bolalarni avvalo individual tarzda qabul qilinadi. Chunki bola bilan tanishish, uni kuzatish, individual tarzda rasm chizish, uni xarakterini o'rganish, emotsiyalarini individual korreksiya qilish muhim bo'lgan jarayondir. Keyin esa

bola guruhga kirsu bu uning moslashishiga qulay bo'ladi. Guruhiy art terapiya treninglarida ishtirokchilar 10-15 kishidan oshmasligi kerak.

- Art terapiya treninglari 1 haftadan 12 haftagacha davom etishi mumkin.
- 4-6 yosh bolalar bilar treninglar 40-60 minutdan oshmasligi kerak.
- 7-14 yoshgacha bolalarda treninglar 90-120 minutdan oshmasligi kerak.

XULOSA

San'atning har qanday turi davolash uchun ishlatilishi mumkin. Rasm chizish, loydan narsa yasash, shuningdek, raqs, musiqa va kino ham. Nima tanlash yaxshiroq – buni psixolog aytadi. Inson o'z ichki o'zligini aks ettiruvchi asarlar yaratganda mashg'ulotlarda faol bo'lishi mumkin. Yoki passiv holda, art terapevt bilan birgalikda bemor boshqa odamlarning rasmlari, musiqiy kompozitsiyalar va raqslarini tahlil qiladi. Mashg'ulotlarning individual yoki guruhli turlari ham mavjud. Guruhlar yopiq va ochiq turlarga bo'linadi. Odatda yopiq guruhlarda ishtirokchilar umumiy muammo bilan bo'lishadi, masalan, fobiyalarni yengib o'tish. Ochiq guruhlarda turli yoshdagi odamlar yig'iladi, ishtirokchilar istalgan vaqtda kelib yoki jamoadan ketishi mumkin. San'at orqali siz hissiyotlarga berilib, psixodiagnostika o'tkazishingiz, ijodkorlikni rivojlantirishingiz va o'z-o'zini hurmat qilishni o'rganishingiz, fikrlaringiz, kayfiyatingiz va xatti-harakatingizni nazorat qilishni o'rganishingiz mumkin. Bemorlar ham ularning haqiqiy istaklaridan xabardor bo'ladi. Ular hayot haqida optimistik dunyoqarashini rivojlantirish, boshqalar bilan munosabatlarni o'rnatishni o'rganishadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR :

1. G.Corey .Theory and Practice of group counseling. Brooks/Cole publishing company, 2005.
2. Purnis N.E.Art-terapiya. Transperson-psixologiya jihatlari. C-P .: Nutq, 2008 yil.
3. Qarshiboyeva G. Oilada bolalarni xalq og 'zaki ijodi na'munalari asosida tarbiyalash //Архив Научных Публикаций JSPI. –2020.
4. Шарафитдинов А. и др. Проблема застенчивости у ребенка и ее устранение //Образование и воспитание. –2020. –No. 2. –С. 64-66.
5. Шарафитдинов А. и др. Формирование у учеников чувства общности //Образование и воспитание. –2020. –No. 2. –С. 66-67
6. Маджидов Дж Б, Маджидова В, Шарофиддинов А . Социальный интеллект как совокупность способностей, обеспечивающих адаптацию личности в обществе. страницы: 22-24 источник: актуальные вопросы современной психологии материалы международной научной конференции. 2017
7. Sharaffitdinov, A., & Yusupov, U. (2022). The opportunities of educating morality for children through samples of folklore. Eurasian Scientific Herald, 5, 65-68.
8. Sharafitdinov Abdulla, Qurbonboyev Miraziz Zulxaydar o'g'li Psychological Characteristics of DecisionMaking in Management Global Scientific Review A Peer Reviewed, Open Access, International Journal www.scienticreview.com Volume 1, February 2022 ISSN (E): Pending

